

บทที่ 1

โครงสร้างสังคม (Social Structure)

โครงสร้างสังคม หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถใช้ในสังคมมีต่อ กัน โดยมีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในสังคมเพื่อให้สังคมดำเนินอยู่ได้ และความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะค่อนข้างแน่นอนและซับซ้อน ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างทางสังคมก็คือ การจัดระเบียบของสังคม (Social Organization)

ในทางสังคมวิทยาการศึกษาเรื่อง โครงสร้างสังคมก็คือ การศึกษาผ่านการจัดระเบียบสังคม ซึ่งประกอบด้วย การจัดระเบียบบรรทัดฐาน (Normative Order) และการจัดระเบียบความแตกต่าง (Differentiation Order) เป็นที่น่าสังเกตว่า ในส่วนของการจัดระเบียบความแตกต่างนั้น ชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีความแตกต่างในสังคมก็ตาม แต่สังคมก็มีระบบที่จะกำหนดหรือจัดความแตกต่างนั้น ๆ ให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบ ซึ่งจะเป็นเหตุ因ที่ได้นำเสนอรายละเอียดต่อไป (นภาณุष ระหวานนท์, น.ป.ท. น.ป.ป.)

การจัดระเบียบบรรทัดฐาน (Normative Order)

การจัดระเบียบบรรทัดฐาน หมายถึง กฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่บุคคลในสังคมที่ความเข้าใจร่วมกัน และถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นในสังคม ใน การดำเนินความสัมพันธ์กับผู้อื่น บุคคลนักมีแนวทางหรือมีหลักที่จะเดิน ปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ การที่สมาชิกในสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กันทราบรื่นกีเนื่องจาก แต่ละฝ่ายต่างปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่สมาชิก นักสังคมวิทยาเรียก กฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติตั้งกล่าวนี้ว่าบรรทัดฐาน (norms)

บรรทัดฐาน (norms) หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบพฤติกรรม หรือคตินิยมที่ สังคมกำหนดไว้เป็นแนวทางสำหรับบุคคลอื่นถือปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ทุกสังคม จะต้องมีบรรทัดฐานของตน เพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกถือเป็นหลักปฏิบัติในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น มิฉะนั้นแล้วสังคมจะเกิดความวุ่นวาย เพราะสมาชิกในสังคมไม่ทราบว่าจะ ดำเนินความสัมพันธ์กับผู้อื่นในลักษณะใด โดยปกติการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันบุคคลจะ

แสดงออกการกระทำของคนโดยมีความนึกคิด มิใช่กระทำไปโดยสัญชาตญาณ แต่จะเน้นถึงที่คาดว่าผู้อื่นกำลังคิดหรือคาดหวังอยู่มาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกของคน และในท่านองเดียวกันเมื่อบุคคลได้กระทำการดูดีกรรมในการดำเนินความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น คนที่มีความคาดหวังว่าผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมตอบมาอย่างไรเช่นกัน การคาดหวังและคาดท่านายจากกันและกันในการมีความสัมพันธ์ทางสังคม จะดำเนินไปอย่างราบรื่นก็เมื่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันนั้นมีแนวทาง หรือกฎเกณฑ์ในการคิด หรือการคาดหวังที่เข้าใจกันได้ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ถือความหมายกันได้

หากจะพิจารณาเรื่องบรรทัดฐานกับเรื่องของศศรี จะเห็นได้ว่าบรรทัดฐานทางสังคมกำหนดให้ศศรีได้ปฏิบัติตามความคาดหวังและคาดท่านายของสังคม เช่น บทบาทของศศรีในครอบครัว ในฐานะภรรยา ในฐานะแม่ จะต้องทำตามบรรทัดฐานของสังคมที่กำหนดไว้เป็นแนวทางให้ศศรีถือปฏิบัติอย่างไรบ้าง ในฐานะภรรยาศศรีจะได้รับการคาดหวังจากสังคม (หรือปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม) ว่าจะต้องปรนนิบัติสามี ดูแลงานบ้านเรือนให้เรียบร้อยสะอาด ทำด้วยสุนทรียะ เป็นผู้ดูแลบ้าน (สามีเป็นหัวหน้า ภรรยาเป็นหัวหน้าลัล) เป็นต้น ในฐานะแม่ ความคาดหวังจากสังคม ก็จะต้องเลี้ยงดูบุตรธิดา ให้การอบรมสั่งสอนขั้นตอนเดินไหวอยู่เป็นส่วนราชการของสังคม เป็นผู้ดูแลหอครัวพัฒนาระรรม ค่านิยมทุพธรรม จริยธรรม ให้กับบุตรธิดาตามที่สังคมคาดหวัง เป็นต้น ซึ่งบทบาทหน้าที่ตามบรรทัดฐานดังกล่าวที่คาดหวังจากผู้ชายในฐานะสามี ก็จะได้รับการกำหนดเป็นแบบพฤติกรรมเช่นกัน คือ เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้นำ เป็นผู้มีอำนาจสั่งการ เป็นต้น ซึ่งแบบพฤติกรรมดังกล่าวซึ่งเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมซึ่งมีลักษณะของชายเป็นใหญ่ หรือพ่อเป็นใหญ่ หรือสังคมแบบปิตารัชปไตย (patriarchy)

สิ่งที่น่าสนใจคือ ค่าดานว่าบรรทัดฐานเกิดขึ้นได้อย่างไร ในแง่สังคมวิทยาโดยทฤษฎีบรรทัดฐานเกิดจากความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน มนุษย์เรียนรู้ที่จะสร้าง หรือพัฒนากฎเกณฑ์ หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรจุเป้าหมายที่แต่ละบุคคลคาดหวัง เมื่อแนวทางปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติในกลุ่มสามารถของสังคม จนกลายเป็นมาตรฐานความสัมพันธ์ของสามารถในสังคม กฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติเหล่านี้คือ บรรทัดฐานของสังคม

โดยทั่วไปบรรทัดฐานในสังคมส่วนใหญ่นำจาก ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมภายในสังคมนั้นและค่าร่วมกัน แต่ถือปฏิบัติในสังคมนั้นมาเป็นเวลานาน ก่อตัวอีกนัยหนึ่งบรรทัดฐานคือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมของสังคมก็คือสิ่งที่สามารถปฏิบัติสืบทอดกันมา บรรทัดฐานค่าง ๆ ในสังคมจะได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีอยู่ในสังคม โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) กระบวนการนี้จะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่เมื่อนุ่ยต์เกิดจนกระทั่งตาย เป็นกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มอบรมสั่งสอนให้บุคคลได้เรียนรู้ถึงระเบียบกฎเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ รวมทั้งคุณค่าต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้สำหรับบุคคลที่จะเข้ามามีความสัมพันธ์กัน

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญที่สุดก็คือ การขัดเกลาทางสังคมในช่วงปฐมวัยของบุคคล (primary socialization) คือ ในช่วงวัยเด็กซึ่งเป็นแบบแผนพฤติกรรมพื้นฐานของบุคคล โดยทั่วไปถือว่าสังคมและครอบครัวรับหน้าที่ในการให้การขัดเกลาทางสังคมในช่วงปฐมวัยแก่มนุษย์ เด็กจะเรียนรู้โดยผ่านทางสถานที่และบุคคลในครอบครัว ในสังคมอุดมสាលารัฐสมัยใหม่ โรงเรียนจะทำหน้าที่ขัดเกลางานอาชีวะในระบบ ท่อนมาเป็นช่วงสองของการขัดเกลาทางสังคม (secondary socialization) โดยในช่วงวัยเด็ก บุคคลจะเรียนรู้ พฤติกรรมที่เป็นทักษะพื้นฐานเพื่อประโยชน์และเป็นความจำเป็นเมื่อเดินໄ道ขึ้น

(Haralambos, 1983. P. 12 – 13)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับบทบาทของสตรีนิส่วนสัมพันธ์กัน เมื่อจากบทบาทเพศตามสังคม (gender role) ถูกกำหนดครุ่ปแบบโดยวัฒนธรรมและสังคมมากกว่าจะถูกกำหนดโดยเรื่องเพศทางชีวะ เด็กชายและเด็กหญิงได้รับการอบรมขัดเกลาเพื่อเดินໄ道เป็นผู้ใหญ่ด้วยบทบาทที่แตกต่างกัน เช่น เด็กชายและเด็กหญิงกับการเล่น ซึ่งจะมีความแตกต่างกัน เด็กผู้หญิงจะเล่นกับของเล่นที่จะสอนให้รู้จักบทบาทของคนเมื่อเดินໄ道ขึ้น เช่น เล่นตุ๊กตา ถุงเสื่อมถุงฯ แต่งตัว เสริมสวย แต่สำหรับเด็กผู้ชายจะเล่นของเล่นที่หากโภน แข็งแกร่ง เช่น ชิงปืน ซึ่งสะท้อนให้รู้จักบทบาทของคนเมื่อเดินໄ道ขึ้นในฐานผู้ชายที่ต้องแข็งแกร่ง มีความกล้าหาญ

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทำให้บุคคลในฐานะสมาชิกของสังคมยอมรับ และปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ซึ่งผ่านกระบวนการควบคุมทางสังคม (social control) โดยมีมาตรการควบคุมทางสังคมหลากหลายด้าน เช่น การให้รางวัล ก็จะมีตั้งแต่การให้คำชมเชยยกย่อง ให้รางวัลเป็น

วัตถุสิ่งของ เหรียญตรา เป็นศั้น การลงโทษที่จะมีตั้งแต่คำตัดเสียง นินทาว่าร้าย การปรับให้เสียเงินทอง การลงโทษทางร่างกาย เป็นศั้น การที่มนุษย์ยอมรับอิทธิพลของบรรหัคฐาน (ยอมรับสาระในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้) เพราะมนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้ และการใช้ความนึกคิด

การอบรมขัดเกลากำลังสังคม ทำให้บุคคลเห็นความจำเป็นและความถูกต้องของบรรหัคฐานของมนุษย์ ด้วยตนเองและเป็นนิสัย และบ้างก็เข้าไปมีอิทธิพลภายในจิตใจ (internalization) ที่สามารถควบคุมจิตใจหรือควบคุมมาจากการท่องเที่ยวในของบุคคล โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการอกกว่าทำเข่นนี้อูก ทำเข่นนี้ดีด หรือ หมายถึงรับรู้และเดือนดัวเองได้โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้สายตาของบุคคลอื่นใด เกิดลักษณะของความเคารพในคนเอง ไม่ต้องรอการควบคุมบังคับจากภายนอก ซึ่งการควบคุมจากภายนอกจะถูกหลีกเลี่ยง แต่ในปัจจุบันสังคม มีความซับซ้อนและมีความแตกต่างกันมาก การควบคุมจากภายนอกจึงมีความจำเป็น เพราะการเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ของสังคมทุกคนเป็นไปได้ยาก

เมื่อกล่าวถึงสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง เพราะวัฒนธรรมทำให้สังคมมนุษย์เด็กต่างจากเด็กวัยประเพณี วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการก่อสร้างจากค่านิยมต่าง ๆ (values) ค่านิยมคือ ความเชื่อที่ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ดีและมีคุณค่า เป็นหลักการที่บุคคลยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และจะปรากฏอยู่ในความคิดและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ค่านิยมจะกำหนดวัฒนธรรมความเชื่อ และรูปแบบการมองโลก เป็นเบื้องหลังความคิดและกระทำการของบุคคล เป็นจุดหมายปลายทางในการดำเนินชีวิต ค่านิยมจะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ซึ่งอยู่กับการอบรมขัดเกลากับบุคคลได้รับ และเข้มอยู่กับประสบการณ์ของบุคคล

โดยสรุปบรรหัคฐานในสังคมที่ท่านนี้ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นแนวทางของพฤติกรรมที่สามารถของสังคมเข้าใจร่วมกัน บรรหัคฐานมีอิทธิพลเหนือนิสัย ที่สืบทอดกันมาของบุคคล เป็นหลักปฏิบัติที่สังคมวางไว้ให้บุคคลทำตาม ประการที่สอง ที่ท่านนี้ที่บังคับให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือแนวทางที่สังคมวางไว้

ประเภทของบรรทัดฐาน

บรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมจะมีความเข้มงวดแตกต่างกันออกໄไป บรรทัดฐานบางอย่างเป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าบุคคลน่าจะทำ บรรทัดฐานบางอย่างเป็นสิ่งที่ต้องทำ ความเข้มงวดของบรรทัดฐานพิจารณาได้จากการบังคับทางสังคม (social sanction) หรือการควบคุมทางสังคม ได้แก่ การให้รางวัล หรือ การลงโทษ เมื่อบุคคลทำหรือไม่ทำตามบรรทัดฐานนั้น บรรทัดฐานแบ่งออกได้ 3 ประเภทดังนี้

1. วิถีประชา (folkways) หมายถึง สักขีพะนิสัย แบบอย่าง ประเพณี กริยามารยาทที่ดีอ้วเป็นสิ่งดีงามในสังคม หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการลงโทษอย่างไม่เป็นทางการ หรือเป็นไทยเบาบาง เป็นด้านว่า ถูกติดสัน ถูกชายตามอง ถูกเมิน ด้วยอย่างพฤติกรรมที่เป็นการฝินวิถีประชา เช่น การแต่งกายที่เปิดเผยของสตรีเข้าไปทำบุญ ซึ่งจะได้รับการชายตามอง ชูชนิดนินทา ผู้หญิงพูดจาโดยใช้ด้อยคำหาบานคาย ไม่สุภาพ ไม่สนกับความเป็นถูกสตรี ซึ่งจะได้รับการตำหนิ หรือว่ากล่าวหาสู่ได้พบเห็น

2. ชาติ (mores) หมายถึง หลักของความประพฤติที่มีผลต่อความสงบสุขและความเรียบร้อยของสังคม ชาติเป็นบรรทัดฐานที่สามารถมีแนวโน้มต่องปฏิบัติตามโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อ้อห้าม เช่น ชาติที่กำหนดให้สตรีในฐานะภรรยาห้องซื้อสักคราฟ์ต่อสามี ซึ่งสังคมไทยในอดีตสมัยอยุธยา การอนุรักษ์สักคราฟ์จะเน้นการเป็นแม่บ้าน แม่เรือน และการเป็นภรรยาที่ดี หญิงต้องอยู่ภายในให้การอุ้กอกของบิความร่าด สามีและบุตร เป็นเต็มเมื่อนทรรพ์สินของสามี หากขับได้ว่าภรรยามีรู้ สามีจะผ่านเสียได้โดยไม่มีความผิด จะนั่นผู้ฝ่าฝืนชาติจะถูกลงโทษอย่างจริงจังและรุนแรงกว่าการฝ่าฝืนแบบอย่างตามวิถีประชา

3. กฎหมาย (law) หมายถึง กฎหมายในการประพฤติ ปฏิบัติที่มีบังคับทางไทยอย่างเป็นทางการ โดยสังคมจะมีองค์กรที่กำหนดให้กวนคุณให้สามารถข้อกำหนดที่วางไว้ หากมีการฝ่าฝืนจะได้รับการลงโทษตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ มีกฎหมายจำนวนมากที่พัฒนามาจากชาติ ทั้งนี้ เพราะในสังคมที่ขับข้อนามากขึ้น จึงเป็นที่ต้องมีองค์กรทางการมาทำหน้าที่ควบคุมสามารถของสังคมให้ปฏิบัติตามชาติของสังคม เช่น การล่วงละเมิดทางเพศต่อสตรี ซึ่งเดิมที่เป็นชาติ ห้ามปฏิบัติในสังคม แต่ปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นกฎหมายบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับให้สามารถของสังคมปฏิบัติตาม ด้วยกระบวนการฝ่าฝืนที่จะมีบังคับทางการ ตั้งแต่ไทยปรับจนถึงต่องไทยเช่นกัน กฎหมายมักจะเรียกว่าเป็นลายลักษณ์อักษร

แต่ไม่เป็นถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ประเพณีอังกฤษ จะมีกฎหมาย
ประเพณี (common law) ซึ่งเป็นกฎหมายที่พัฒนาจากนิยมประเพณีในห้องเดิน
และขยายความเพิ่มต่อไปยังที่พิพากษาของศาล

การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน

สังคมทั่วไปประดิษฐ์การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานในขณะที่ส่วนใหญ่จะ
ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ซึ่งเป็นผลให้สังคมดำเนินอยู่ได้ สำหรับการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม
บรรทัดฐานเป็นผลมาจากการเมืองปฏิบัติตามบรรทัดฐาน แต่ก็เป็นไปได้รับรางวัล แต่ผู้ฝ่าฝืนกลับ
ได้รับรางวัลหรือตั้งตอบแทน เมื่อเป็นเช่นนี้นานเข้าจะทำให้ความสั่นสะเทือนในระบบ
บรรทัดฐาน เช่น เป็นการชาติที่เป็นแม่ศรีเรือนแต่สามีกลับนอกใจไปกับหาญภัยอื่น การชา
ติบุคคลนองรีตนองรอของบรรทัดฐานคาดหวัง เป็นด้าน นอกรากนั้น การฝ่าฝืนบรรทัด
ฐานอาจเกิดจากความไม่ลงรอยของบรรทัดฐาน (norm conflict) เนื่องจากสังคมยังมีความ
ชัดเจนและมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเท่าไร ความขัดแย้งของบรรทัดฐานก็ยังมีมากขึ้น

สาเหตุของความไม่ลงรอยของบรรทัดฐานอาจเกิดจากหลายปัจจัย โดยอาจเกิดจาก
บรรทัดฐานของกลุ่มนั้นอาจไปขัดแย้งกับบรรทัดฐานของอีกกลุ่ม เป็นเหตุให้สามารถเกิด
ความสับสนหรือรู้สึกลำบากที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐาน เช่น ศศิริได้รับการอบรมสั่งสอนว่า
การจะมีครรลองก็จะต้องเข้าพิธีกรรม เพื่อเกียรติแห่งวงศ์พระญาต แต่ในปัจจุบันศศิริสมัยใหม่
จำนวนไม่น้อยรับเอาคำนิยมการมีครรลองโดยไม่รู้กันกับคนรักโดยไม่ได้เข้าพิธีแต่งงาน ซึ่ง
แบบแผนของการอยู่กันก่อนแต่งงานได้กลายเป็นบรรทัดฐานที่สูงภูมิขอนรับมากขึ้นใน
สังคมสมัยใหม่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก็เป็นความขัดแย้งในความนิยมคิดของสูงภูมิของเช่นกัน

ความไม่ลงรอยของบรรทัดฐานอาจเกิดจากกรณีที่บริบทซึ่งสังคม
เปลี่ยนไป แต่บรรทัดฐานเก่าซึ่งไม่เปลี่ยน ทำให้เกิดความกตุนเครื่อง บุคคลซึ่งไม่แน่ใจว่า
ควรจะปฏิบัติคนเช่นไร เช่น ใจทั่วไปศศิริจะได้รับการอบรมสั่งสอนว่าเมื่อมีครอบครัวก็
ให้ทำหน้าที่ของแม่บ้านแม่เรือน อุ้มเด็กบ้านและลูก ๆ ส่วนผู้ชายในฐานะหัวหน้าครอบครัวจะ
ทำหน้าที่ทำงานหารายได้เพื่อความมั่นคงของครอบครัว แต่สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันหลักดัน
ให้ศศิริต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารรายได้เพิ่มอีกทางหนึ่ง ซึ่งทำให้ต้องละทิ้งหน้าที่
และบทบาทของแม่ที่จะต้องอุ้มเด็กบ้านและลูก ๆ

ถือการพิหานี้ของความไม่ลงรอยของบรรทัดฐานก็คือ บรรทัดฐานเก่าอาจหมายความหมายลงในขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมไม่มีบรรทัดฐานใหม่ที่เหมาะสมเข้ามายแทนที่ของเก่า เช่น ความเชื่อในเรื่องของกรรมที่ว่า ผลจากกรรมในชาติก่อน จะกำหนดชาติกาพในปัจจุบัน การเกิดเป็นหญิงในชาตินี้ เป็นผลมาจากการชั่วในชาติก่อน ซึ่งความเชื่อดังกล่าวในปัจจุบันได้ลดความเข้มข้นลงมากไป แต่ที่ซึ่งไม่อาจสร้างบรรทัดฐานความเชื่อใหม่มาแทนที่ได้อย่างลืมเลือน แม้ว่า ในปัจจุบันประดิษฐ์ความคิดเห็นใหม่ในสังคมที่จะพยายามสร้างบรรทัดฐานทางเพศที่ให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายก็ตาม

ประการสุดท้าย ความไม่ลงรอยของบรรทัดฐาน อาจเกิดขึ้นจากสังคมปัจจุบันนี้ สถานการณ์ใหม่เกิดขึ้น แต่สังคมซึ่งไม่มีบรรทัดฐานวางไว้ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตาม เช่น ปัจจุบันมีผู้หญิงจำนวนมากที่งานนอกบ้านและได้รับการล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งทางเพศทางเพศ การกระทำการที่อนร่วมงานชาย จากเจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาผู้ชาย ซึ่งสังคมที่ซึ่งไม่อาจอันดับหรือวางแผนบรรทัดฐานให้ผู้จัด�行การล่วงละเมิดทางเพศให้ปฏิบัติตามโดยไม่ทราบสาเหตุความเป็นเพศหญิงได้

เมื่อพิจารณาเรื่องของบรรทัดฐานในมิติดังกล่าวข้างต้น สิ่งที่น่าพิจารณาอีกประดิษฐ์หนึ่งก็คือ เรื่องของทวินมาตรฐาน (double standard) ของบรรทัดฐานในสังคม โดยเฉพาะทวินมาตรฐานทางเพศที่ยอมรับกฎหมาย แบบพฤติกรรม คตินิยม คำนิยม บางอย่างเป็นเรื่องของเพศชาย แต่ไม่ยอมรับสิ่งเหล่านี้ ถ้าศรีจะปฏิบัติ เช่น คำนิยมในเรื่องของการอกรูกอง (monogamy) ใช้บังคับกับผู้หญิงเท่านั้น จะเห็นได้ว่าสังคมยอมรับได้กับการมีคู่ครองมากกว่านี้หากศรีมีคู่ครองมากกว่านี้ จะได้รับการติเตียน อยู่ๆ เห็นด้วยว่า ไม่ใช่คู่ศรีที่ดี โดยไม่ได้พิจารณาเหตุผลรายละเอียดใดมากไปกว่าการสรุปว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นไปจากบรรทัดฐาน

แนวคิดของทวินมาตรฐาน (double standard) มีลักษณะที่เป็นทวิถักรัม (dualism) มีการแบ่งระหว่างชายและหญิง ซึ่งแนวคิดนี้เกิดขึ้นจากสังคมที่ชายเป็นใหญ่จนถูกต้องเป็นโครงสร้างและกลไกในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ควบคุมบทบาทของหญิงและชาย จนมาไปสู่การกำหนดบทบาทที่ตายตัวว่า ผู้ชายควรจะปฏิบัติต่อผู้ชาย ผู้หญิงควรจะปฏิบัติต่อผู้ชาย ไม่สามารถจะปฏิบัติต่อผู้ชายได้ นี่คือความนึกคิดอย่างไร ผู้หญิงควรปฏิบัติต่อผู้ชาย ไม่บุคคลิกและนึกคิดอย่างไร ซึ่งจะได้รับการยอมรับว่า

เป็นสู้หอยู่ดี เป็นกุลศรี โดยที่การกำหนดมาตรฐานความประพฤติต้องกล่าวจะมอบและโอนกรอบแห่งความประพฤติรวมทั้งความคิดให้สู้หอยู่ และที่ถือแต่คงไว้ไปถึงการรักษาระบบแห่งชาติเป็นใหญ่เอาไว้

ทว่ามาตรฐานในเรื่องเพศนั้นซับซ้อนมาก ในสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออก ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ในฐานะประเพณีทางกรรมศาสนาที่มีใหม่ และขึ้นเห็นถึงความเหลื่อมล้ำของสองชั้วปฐบัติในสังคมต้องพัฒนา ตัวอย่างเช่น ในสังคมตะวันตก แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศในสมัยวิกฤตอเมริกา ศศิริฤกห้ามผู้ใดถึงเรื่องเพศ หรือด้านเพศถึงกี่จะถูกตำหนิ โดยกำหนดว่าสู้หอยู่ ที่ต้องสูงงดงามเสื่อมไม่หม่นมุ่นคิดเรื่องเพศ และความคิดสมัยวิกฤตอเมริกา เกี่ยวกับครอบครัว ได้ครอบจักรภูมิความคิดของสู้หอยู่ โดยพยายามบอกว่าบ้านเป็นที่ที่ปลอดภัย เป็นสถานที่ สักดิสิตี้แห่งหนึ่ง จะนั่น สู้หอยู่ควรจะอยู่กับเหย้าฝ่ายเดียว ทำให้สู้หอยู่ขาดโอกาสที่จะเห็น สังคมภายนอก ขาดโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ ขาดโอกาสที่จะประกอบอาชีพให้เกิดขึ้น กับสังคมปัญญาที่มีอยู่ เช่นเดียวกับสู้ชาติ เป็นต้น

สตรีกับสังคม

สังคมคาดหวัง มอบหมายให้สตรีมีบทบาทในการให้กำเนิดบุตร ทำหน้าที่บรรยายรับผิดชอบดูแลบ้านเรือน ทำอาหาร เส็บปักถักร้อย ดูแลเอาใจใส่สู้ชาติ และเป็นสูญที่อยู่ในความคุ้มครองของสู้ชาติ หน้าที่ดังกล่าวของสตรีปรากฏให้เห็นในทุก ๆ สังคม เราจะเห็นว่า ทุกสังคมจะมีการแบ่งงานกันระหว่างชายและหญิง โดยมีความแตกต่างทางเพศมาเป็นตัวกำหนด ความแตกต่างทางเพศนี้พิจารณาได้ถึงความแตกต่างทางเพศที่เกิดจากปัจจัยทางชีวะ (sex) และความแตกต่างทางเพศที่ถูกกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรม (gender) ความแตกต่างในประการหลังนั้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ โดยที่สังคมได้ให้ โอกาสในความมั่งคั่ง มีชื่อเสียง และอานาhtar ก่อนชาย (Haralambos, 1983. P. 180)

ในหลัก ๆ สังคม ถือว่าเป็นเรื่องที่ธรรมชาติกำหนดให้สู้หอยู่เกี่ยงคุกและทำงานบ้าน เนื่องจากในแต่ละรัฐ ปัจจัยทางชีวะทำให้สู้หอยู่เหมาะสมกับงานเหล่านี้ บทบาทของสู้หอยู่จึงเป็นการแผลงออกถึงธรรมชาติของความเป็นหญิง (female nature) นักสังคมศาสตร์บางท่านยอนรับประเด็นที่กล่าวว่า บทบาททางเพศของชายและหญิง (gender) เชื่อมโยงเข้ากับสภาพทางชีวะของชายและหญิง แต่นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกัน

จอร์จ ปีเตอร์ เมอร์ด็อก (George Peter Murdock) ได้แบ่งว่า ความแตกต่างทางชีวะหรือทางร่างกายนั้น (เช่น ความแข็งแรงของผู้ชาย ความสูงใหญ่ของผู้ชาย) การให้กำเนิดของร่างกายผู้หญิง) นำไปสู่การแบ่งงานตามเพศในสังคม จากการศึกษาสำรวจของ Murdock ในสังคมจำนวน 224 แห่ง พบว่างานที่เกี่ยวข้องกับการล่าสัตว์ งานในเมือง เป็นเด็ก จะเป็นหน้าที่และบทบาทของผู้ชาย ขณะที่ผู้หญิงจะทำหน้าที่หุงอาหาร เก็บพืชผัก ที่วนน้ำ ตัดเย็น ซ้อมเชมเสื้อผ้า เป็นเด็ก ซึ่ง Murdock ให้เห็นว่า ด้วยแรงผลักดันที่แข็งแรงสูงใหญ่กว่าของผู้ชายทำให้สามารถทำงานดังกล่าวได้ดีกว่าผู้หญิง ขณะที่ร่างกายของผู้หญิงที่ต้องให้กำเนิด และเดียงดูกูก ถูกมองว่าเป็นอุปสรรคที่จะทำงานดังกล่าว และด้วยเหตุนี้ผู้หญิงจึงคุ้นเคยกับภาระทางกายภาพมากกว่าและสามารถทำงานที่อยู่ใกล้กับอาชญาเรื่องบ้าน (Haralambos, 1983, P. 181)

ในระยะ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดการเคลื่อนไหวของกระแสเสรีกิริยสตรี (Women's Liberation Movement) ที่ให้แนวคิดของบทบาทชายและหญิง (gender) ที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางชีวะ ให้รับการวิพากษ์วิจารณ์รุนแรงขึ้น นักสังคมวิทยาจำนวนมาก ได้แบ่งว่าบทบาทของชายและหญิงถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมหญิงและชาย ได้เรียนรู้บทบาท ดังกล่าวโดยผ่านกระบวนการอบรม ขั้นเกล้าทางสังคม (socialization process) ฉะนั้น ประเด็นเรื่องธรรมชาติจึงไม่ใช่เงื่อนไขกำหนดบทบาทของสตรีอีกต่อไป

การอบรมขั้นเกล้าทางสังคมกับบทบาทของสตรี

ในทางสังคมวิทยามีทัศนะว่า บทบาทของชายหญิงถูกกำหนดขึ้นโดยวัฒนธรรม และสังคมมากกว่าเป็นเรื่องของปัจจัยทางชีวะ เนื่องจากเด็กชายและเด็กหญิงจะได้รับการเดี่ยงดูอบรมด้านบทบาท สถานภาพ ภูมิประเทศ ทางปฏิบัติ และคุณค่าตามที่สังคมและวัฒนธรรมกำหนด เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทและสถานภาพทางเพศ การอบรมขั้นเกล้าในวัยเด็กจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและความนิสัยเมื่อเดินทางเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะได้รับการอบรมขั้นเกล้าตามแบบที่สังคมคาดหวัง หากพิจารณาจากพัฒนาการ กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กนั้นดูแล้วเด็กกับของเล่น จะเห็นว่าเด็กผู้ชายจะถูกสอนให้เล่นของเล่น ที่แสดงถึงความเป็นชาย เช่น รถ เครื่องบิน เรือ ทุ่นระเบิด เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของผู้ชายโดยเฉพาะ ส่วนเด็กผู้หญิงจะเล่นตุ๊กตา (ตามมติว่าตุ๊กตาเป็นสุก) เป็นน้อง เพื่อให้

เด็กผู้หญิงฝึกความเป็นแม่ ฝึกความเอาใจใส่คุ้มครอง เป็นต้น กิจกรรมอื่น ๆ เด็กผู้ชายออกไปเที่ยวปีนป่าย ล่องเรือ ล่าสัตว์ ล้วนเด็กผู้หญิงก็จะตามพ่อแม่ไปซื้อของเดินร้าน เป็นต้น เมื่อใดขึ้นเด็กผู้ชายจะมีบทบาทและสถานภาพที่หลากหลายกว่าผู้หญิง ซึ่งบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงจะทำก็ตามมากกว่า เป็นต้นว่า มีบทบาทเป็นแม่ เป็นย่า หรือแม่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านก็จะได้รับตำแหน่งนั้น แต่ก็เป็นตำแหน่งที่เป็นรองผู้ชาย เมื่อจากทักษะและประสบการณ์จากโลกภายนอกของผู้ชายได้รับการพัฒนา และมีความหลากหลายซึ่งก็เป็นผลลัพธ์เนื่องจากกระบวนการอบรมสั่งสอนที่ได้รับมาตั้งแต่เยาว์วัย

สรุปในภาพรวมของโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบบรรทัดฐาน (Normative Order) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมทั้งหมด แยกขาดไม่ได้จากการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ แนวทางความประพฤติที่สังคมจัดไว้เพื่อสามารถติดต่อสัมพันธ์บุคคลอื่น เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ฉะนั้น มนุษย์ของสังคมทั้งชายและหญิงก็จะดำเนินความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ตามความคาดหวังของสังคม ซึ่งนั้นก็คือ ความคาดหวังของกันและกัน ด้วยเหตุนี้ เราจึงอาจน้าเรื่องของการจัดระเบียบบรรทัดฐานมาเป็นกรอบพิจารณาในเรื่องของศตวรรษ ในแห่งของบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความประพฤติ คำนิยม คตินิยม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งสังคมวัดหรือกำหนดไว้ให้ เพศใดเพศหนึ่งปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ จนถูกมองเป็นวัฒนธรรมโดยมีความแตกต่างทางเพศเป็นเกณฑ์กำหนด วัฒนธรรมดังกล่าวสืบสานมาจากการประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมนั้น บรรทัดฐานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสืบสานก็สืบทอดสู่มนุษย์ของสังคมทั้งชายและหญิงที่ได้กระบวนการจัดเกล้าทางสังคม (socialization) โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิด ด้วยเหตุนี้มนุษย์ของสังคมจะเรียนรู้และแสดงออกตามบรรทัดฐานทางเพศ เพื่อดำเนินความสัมพันธ์ในฐานะผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งก็จะเข้มแข็งไปสู่บทบาททางเพศตามบรรทัดฐานของสังคมต่อเนื่องไป

การจัดระเบียบความแตกต่าง (Differentiation Order)

แนวคิดเรื่องโครงสร้างทางสังคมที่จะนำมาพิจารณาอีกเรื่องหนึ่งคือ การจัดระเบียบความแตกต่าง (Differentiation Order) ซึ่งทำให้สังคมดำเนินอยู่ได้ นอกเหนือระบบบรรทัดฐานซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ให้ดำเนินไปอย่างที่สังคม

หรืออกสูน์ต้องการหรือคาดหวัง แต่การจัดระเบียบความแตกต่างจะมุ่งพิจารณาในแง่ของความแตกต่างระหว่างสมาชิกของสังคมที่มาติดต่อสัมพันธ์กัน โดยที่บุคคลที่มาติดต่อสัมพันธ์กันย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ถูกลักษณะดังกล่าวที่มีผลต่อลักษณะความสัมพันธ์ที่บุคคลจะมีต่อกันแนวคิดสังคมวิทยาที่ใช้อธิบายความแตกต่างทางสังคม (Social Differentiation) ดังกล่าวมี 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ สถานภาพและบทบาท (status and roles) ประการที่สองคือ การจัดชั้นทางสังคม (social stratification)

สถานภาพและบทบาท (Status and roles)

คำกล่าวของเชกสเปียร์ (Shakespeare) ที่ว่า “โลกนี้คือเวทีละคร แห่งการแสดงออก” (“All the world's a stage. And all the men and women merely players”) ซึ่งที่มันชี้ว่าในแต่ละสังคมบุคคลจะมีตำแหน่งและบทบาทเฉพาะของตน ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาอย่างคำว่า สถานภาพ และบทบาท (Haralambos, 1983. P. 10)

คำว่าสถานภาพ (status) หมายถึง สิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ขึ้น仗ที่บุคคลต้องเก็บไว้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสังคมทั่วรวม สิทธิ หมายถึง สิ่งที่บุคคลคาดหวังว่าตนควรจะได้รับเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่เรียกว่าของอาจากสังคมได้ เช่น ภาระที่ได้รับการยกย่องและได้รับเกียรติ ศศรีได้รับโอกาส รับการศึกษาที่ดี เป็นต้น จะเป็นสิ่งกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร รวมทั้งสิ่งมีความรับผิดชอบอย่างไรต่อผู้อื่นและสังคม หน้าที่ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลต้องทำเป็นความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่สังคมเรียกว่าบุคคล ความสัมพันธ์ของบุคคลเป็นไปตาม สถานภาพคือ บุคคลต้องรักษาสถานภาพกันและกันก่อนซึ่งจะแสดงความสัมพันธ์กันได้

บุคคลจะมีสถานภาพมากกว่าหนึ่งสถานภาพ เป็นต้นว่า สถานภาพทางครอบครัว เช่น เป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง สถานภาพทางอาชีพ เช่น เป็นหมอ เป็นครู เป็นวิศวกร เป็นต้น สถานภาพมี 2 แบบ คือ สถานภาพที่ติดตัว (ascribed status) และสถานภาพที่ได้ (achieved status) สำหรับสถานภาพติดตัวนั้นส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น สถานภาพทางเพศ ซึ่งจะได้รับมาตั้งแต่เกิด สถานภาพติดตัวมักปรากฏอยู่ในสังคมเกณฑ์กรรม และสังคมก่อนอุดมการณ์ ซึ่งเด็กชายจะได้รับสถานภาพของพ่อและเด็กผู้หญิงจะได้รับ

สถานภาพจากเมือง เช่น เชยีน หรือเชย์แน (Cheyenne) อุกศูนย์กลางเป็นนายพราน เป็นนักรบ เหมือนอย่างที่พ่อเป็น ส่วนอุกศูนย์กลางมีครอบครัวและเป็นภรรยา เป็นแม่ เก็บผักผลไม้อายุที่ แม่ของตนเกย์ท่า (Haralambos, 1983. P.11) ฉะนั้นสถานภาพตัวเองเป็นตำแหน่งที่ติดตัว มากับบุคคลโดยที่จะเปลี่ยนแปลงได้น้อยมาก

ส่วนสถานภาพสัมฤทธิ์ (achieved status) จะเป็นสถานภาพที่บุคคลสามารถที่จะ เลือกรับสถานภาพนี้ได้ด้วยตนเอง เช่น สถานภาพการสมรส นั่นคือ สถานภาพที่ชายและหญิงแต่งงานกันก็จะได้รับสถานภาพการสมรส นอกจากนี้สถานภาพสัมฤทธิ์ ยังมี ความหมายตามนี้ก็คือ สถานภาพที่บุคคลได้มาเนื่องจากบุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ด้วยความสามารถ เช่น สถานภาพทางการศึกษาและการงาน

ส่วนค่าว่าบานทนากมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพ บทบาท หมายถึง พฤติกรรม ที่บุคคลถูกคาดหวังจากตำแหน่ง สถานภาพที่คนมีอยู่ในสังคม สถานภาพทางสังคมจะมุก ใจเข้ากับบทบาท เช่น บทบาทของแม่ที่ถูกคาดหวังจากสังคมว่าต้องดูแลเอาใจใส่ลูก ทำงานบ้าน เป็นต้น หรือเช่น ผู้ที่มืออาชีพเป็นหมอ ก็จะมีบทบาทที่เป็นพฤติกรรมตามที่ อาชีพที่ถูกคาดหวัง บทบาทเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม จึงแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม เช่น ในสังคมคั่งคืน บทบาทของผู้หญิง ส่วนใหญ่จะรับผิดชอบงานบ้านและดูแลลูก ส่วน งานนอกบ้าน เช่น ถ้าสัตว์จะเป็นบทบาทของผู้ชาย แต่ในทางกลับกันก็อาจพบได้ในบาง แห่ง เช่น ชาวอะบอริจินส์ (aborigines) ในทสmania ประเทศออสเตรเลีย ที่ หน้าที่การถ่ำสัตว์จะเป็นของผู้หญิง เป็นต้น ซึ่งด้วยสาเหตุนี้แสดงให้เห็นว่า บทบาทซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม (Haralambos, 1983. P. 11)

โดยทั่วไปบุคคลจะปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนตามสถานภาพที่มีอยู่ แต่ ไม่ได้มีความว่าบุคคลจะไม่มีส่วนในการเรื่องความอิสระอุ่นใน การแสดงบทบาท อาจจะทำ บางอย่างหรือไม่ทำก็ได้ หากพฤติกรรมนั้นชักอุ่นในขอบเขตที่สังคมกำหนดหรือยอมรับได้ เช่น บทบาทของพ่อที่มีทางเลือกหลากหลาย เช่น การดูแลลูก เป็นต้นว่า ดูแลเอาใจใส่ สนับสนุนด้านการเงิน อบรมสั่งสอน ฯลฯ ซึ่งในกรณีของบทบาทนี้หากพิจารณาด้วย ประเด็นความแตกต่างของเพศ แล้วการกำหนดบทบาทที่คาดหวังของสังคม จะเปิดโอกาส ให้เพศชายมีทางเลือกในการประพฤติปฏิบัติตามมากกว่าเพศหญิง ดังด้วยอย่างบทบาทของแม่และ พ่อ แม่จะถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องดูแลลูกอย่างใกล้ชิดในเมืองทางภาคที่อุกอาจเดินໄวก

อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักชนบธรรมเนียม กิริยา นารายาที่ดีงาม สรุปแล้วการเดี่ยวอยู่กันนี้ สังคมจะคาดหวังให้เป็นบทบาทหน้าที่ของสตรีมากกว่าผู้ชาย ดังที่กล่าวว่าบทบาทเป็นเรื่องที่จะทำหรือไม่ได้ ถ้าหากยังอยู่ในขอบเขตที่สังคมกำหนดไว้ แต่ถ้าหากการกระทำนั้นไม่อยู่ ในขอบเขตที่สังคมกำหนดไว้ ก็จะมีการลงโทษหรือการควบคุมจากสังคม เช่น พ่อที่ไม่ดูแลลูก ให้การทดสอบที่ให้เป็นภาระของแม่แต่ผู้เดียว ก็จะถูกสังคมติเตียน หรือถูกบังคับโดย การลงโทษจากสังคม

บทบาทยังมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพราะเราจะไม่พูดถึง พฤติกรรมของบุคคลได้ถ้าไม่ได้อ้างถึงบทบาท (ซึ่งได้มาจากการ吩咐หรือสถานภาพที่บุคคล เป็นอยู่) ของผู้ที่บุคคลนั้นจะสัมพันธ์ด้วย เช่น เมื่อพูดถึงพฤติกรรมของแม่ ก็ต้องอ้างถึงถึง บทบาทของพ่อ ของลูก และของคนอื่นที่เกี่ยวข้อง จะนั้น บทบาทจะมีความหมายก็เมื่อมี ความเกี่ยวพันกับบทบาทอื่น จากการคาดคะนาณความสัมพันธ์ของบุคคลมากน้อย เช่น การที่ผู้หญิงจะแสดงบทบาทของตนเองในฐานะบรรยายว่าควรจะเป็นอย่างไร ก็ขึ้นกับว่าได้คาด คะนาณเกี่ยวกับผู้ชายที่เรื่องแต่งงานคือจะแสดงบทบาทเป็นสามีอย่างไร (การคาดคะนาณ นั้นจะอยู่ในกรอบของบรรทัดฐานของสังคมนั้น) นอกจากนั้นบุคคลจะเข้าสู่บทบาทใหม่ได้ และเมื่อเข้าสู่บทบาทใหม่ บุคคลก็อาจจะเกิดความวุ่นวายใจ เพราะไม่แน่ใจในบทบาทของ ตนที่จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

บุคคลจะครอบครองบทบาทต่าง ๆ มากน้อย (เช่นเดียวกับสถานภาพ) ซึ่งทำให้เกิด ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบทบาท (role conflict) นอกเหนือนี้ความขัดแย้งของบทบาท อาจเกิดได้ในกรณีที่บทบาทเดียวกับลูกค้าห่วงจากบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องแตกต่างกัน เป็น ความขัดแย้งภายในบทบาท (intra-role conflict) กรณีตัวอย่างของความขัดแย้งระหว่าง บทบาท เช่น บทบาทของแม่ ต้องดูแลลูก ขณะเดียวกันต้องทำงานนอกบ้าน ต้องติดต่อ ลูกพันธ์กับนายจ้าง เพื่อร่วมงาน ต้องแสดงความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานซึ่งอาจจะทำ ให้บทบาทของความเป็นแม่ยืดหยุ่นไป เช่น กลับบ้านดึกเพื่อทุ่มเทให้กับงาน เป็นต้น แต่ถ้า จะขัดเจอกับบทบาทของแม่เป็นหลักก็อาจไม่ได้ทุ่มเทเวลาให้งานเต็มที่ ด้านตัวอย่างความ ขัดแย้งภายในบทบาท เช่น กรณีที่ผู้หญิงมีบทบาทเป็นบรรณาธิการ ลูกค้าห่วงจากครอบครัวของ สามีว่าต้องทุ่มเทเวลาในการปรนนิบัติสามีแบบบรรณาธิการสามัญเก่า แต่พ่อแม่ญาติพี่น้องของฝ่าย

หญิงเห็นว่าควรลดการปรนนิบัติสามีเพื่อให้มีเวลาส่วนตัวมากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ในบทบาท

ความขัดแย้งของบทบาทของเกิดได้ในกรณีดังนี้ คือ

1. กรณีที่บุคคลอาจพบว่า บทบาทที่สังคมคาดหวังมีความขัดแย้งกับผลประโยชน์ ส่วนตัวของตน เช่น แม่ถูกค่าตอบแทนจากสังคมว่าต้องให้เวลาอยู่กับลูก แต่จะเดินทางกลับประเทศท่องเที่ยว ทำงานนอกบ้านหารายได้ ทำให้ต้องเสียเวลาที่ต้องอยู่กับลูก

2. กรณีที่บุคคลอาจต้องทนความหมาดของบทบาทของตน ต่างไปจากการต้องความหมาดของคนอื่น ๆ ที่เข้ามามีความสัมพันธ์ด้วย เช่น กรณารยาอาจคิดว่าในบุคคลป้าชูบันบทบาทของตนเปลี่ยนไปโดยไม่ต้องรับผิดชอบภาระงานบ้านเหมือนแต่ก่อน และสามีควรเข้ามาร่วมงานบ้าน แต่สามีอาจยังคาดหวังให้ภาระเป็นผู้ทำงานบ้านเหมือนเดิม และไม่คิดว่าตนเองมีหน้าที่ต้องช่วยเหลืออะไร กรณีดังนี้จะให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ก่อวารคือในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นจะต้องพิจารณาความหมาดของบทบาทของตนเอง และต้องพิจารณาความหมาดของบทบาทที่เกี่ยวข้องด้วย

3. กรณีที่บุคคลถูกคาดหวังให้แสดงบทบาทมากกว่า 1 บทบาท และบทบาทที่ต้องแสดงออกมานี้มีความขัดแย้งกัน ทำให้บุคคลต้องเลือกแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ เช่น แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ในขณะเดียวกันต้องเลี้ยงลูกเด็ก จะนั่งกีฬาเป็นต้องเลือกว่าจะแสดงบทบาทใด

4. กรณีที่การต้องการความหมาดของบทบาท อาจสับสน เพราะบทบาทถูกคาดหวังไม่ชัดเจน เช่นบทบาทของผู้หญิงสมัยใหม่ ซึ่งในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากเดิม แต่จะเดินทางสัมภาระที่ต้องอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

สถานภาพกับปัจจัยกำหนดความสูง ต่ำในสังคม

สถานภาพมักมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบความสูงต่ำในสังคม โดยที่สถานภาพจะบ่งบอกว่าบุคคลจะได้รับสิทธิจากสังคมมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไป สถานภาพจะสูงต่ำขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. อิสานาจ (power) หมายถึงความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อกันอื่น ๆ ในสังคม โดยที่สามารถกำหนดให้อิทธิพลหนึ่งกระทำตามที่ตนต้องการ โดยไม่คำนึงว่าอิทธิพลต้องการทำหรือไม่ เช่น ในเรื่องการตัดสินใจของสตรีจะสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากการมีอำนาจตัดสินใจในครอบครัว อย่างกรณีสตรีอินเดียมักกล่าวว่ามีสถานภาพต่ำ เพราะไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว

2. เอกสิทธิ์ (privilege) หมายถึง สิทธิพิเศษสำหรับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มที่ กดขุนนาง หรือพระทูนสังคมกำหนดให้เป็นพิเศษแตกต่างจากผู้อื่นที่ได้รับตามปกติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เอกสิทธิ์คือ ประโยชน์พิเศษที่ได้มาอย่างไม่เสมอภาคเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น ทั่วไป ทั้งนี้อาจได้มาด้วยความแตกต่างทางเพศ อาชญากรรม ความสามารถ เป็นต้น

3. เกียรติภูมิ (prestige) หมายถึง การได้รับการประเมินค่าในทางบวกย่อจากสังคม ซึ่งอาจมีหลากหลายแบบ เช่น ศักดิ์ศรี เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความนิยมจากสาธารณะฯ ทั้งอำนาจ เอกสิทธิ์ และเกียรติภูมิ มักจะมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เช่น ผู้ชาย มักจะได้รับเอกสิทธิ์ในเรื่องการครอบครองทรัพย์สิน ย่อมเป็นที่มาของเกียรติและอำนาจ หรือการมีอำนาจที่จะเป็นที่มาของเกียรติภูมิและเอกสิทธิ์ โดยทั่วไปทั้ง 3 เรื่องนี้จะต้องไปด้วยกัน มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหา เช่น การเป็นผู้บริหารของผู้หญิงจะได้รับการยกย่องจากสังคม ว่ามีเกียรติ แต่มีเอกสิทธิ์ต่ำกว่าผู้ชายในสังคม ในระยะยาวเกียรติภูมิของผู้บริหารผู้หญิงก็อาจ ดื้้อตง

การจัดช่วงชั้นทางสังคม

การตารางอยู่ของสังคมจะปรากฏความไม่เท่าเทียมกัน เพื่อบางคน บางกลุ่ม ได้อำนาจเอกสิทธิ์และเกียรติภูมิมากกว่าคนอื่น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น เป็นต้น ในกรณีที่สังคมนั้น ๆ ไม่สามารถระบุมาตรฐานให้ทั่วถึงมากเท่าไร ความไม่เท่าเทียมก็มีมากขึ้นเท่านั้น แนวคิด ที่นำมาศึกษาแบบแผนของความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในสังคมก็คือ การจัดช่วงชั้นทางสังคม

การจัดช่วงชั้นทางสังคม หมายถึง การแบ่งคนในสังคมออกเป็นช่วงชั้นสูงต่ำ ต่างกันออกไป นักสังคมวิทยาของสังคมว่าทุกสังคมจะประกอบด้วยคนที่มีสถานภาพต่าง ๆ กัน และสถานภาพเหล่านี้สูงต่ำไม่เท่าเทียมกัน บางสถานภาพได้รับอำนาจ เอกสิทธิ์ และ

เกี่ยวกับภารกิจของสังคมสูง บางสถานภาพได้รับนือยกว่าค่าต้องกว่า ทำให้สังคมมีความเหตุล้มล้าง เกิดขึ้น เช่น สถานภาพของชาติและภูมิ จะปรากฏว่าสถานภาพของชาติจะได้รับอานาจ เอก สิทธิ์ และเกี่ยวกับภารกิจของสังคมมากกว่าและพิเศษกว่าสถานภาพของผู้อื่น ทำให้เกิดความเหตุล้มล้างระหว่างเพศ ซึ่งนำไปสู่ประเด็นแห่งการเคลื่อนไหวของบุคคลกลุ่มศศิเพื่อเรียกร้อง ความเท่าเทียมกัน และความเท่าเทียมกันทางเพศ ในรูปของการเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการนำเสนอประเด็นการศึกษาในวิชาการในแนวคิดของศศิ ศึกษา

โดยทั่วไปการจัดช่วงขั้นทางสังคมจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงขั้น ได้แก่ สูง กลาง และ ต่ำ โดยจะดูว่าคนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงขั้นไหน ซึ่งอาจจะเห็นเป็นภาพประกอบดังนี้

รูปที่ 1

รูปที่ 2

รูปที่ 3

ในรูปที่ 1 เป็นโครงสร้างของสังคมที่มีชั้นขั้นต่ำมาก ชั้นขั้นสูงและชั้นขั้นกลาง น้อยกว่า

ในรูปที่ 2 เป็นโครงสร้างของสังคมที่มีชั้นขั้นกลางและต่ำไม่แตกต่างกันมาก และ ชั้นขั้นสูงจะมีน้อย

ในรูปที่ 3 เป็นโครงสร้างของสังคมที่มีชั้นขั้นกลางมากซึ่งเป็นโครงสร้างสังคมที่ พึงประสงค์ แต่ที่ขึ้นเป็นไปได้น้อยมาก

การจัดกลุ่ม จะคุยกันสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและจะมีการประเมินไปตามความจริง (objective) หรืออาจสอนตามจากความรู้สึกของคนว่ามีความสำคัญในชั้นขั้นหรือใน (subjective) คือ ถ้าคนนั้นว่าคิดว่าตนอยู่ในชั้นขั้นใด บางสังคมในแห่งของการประเมินตามความเป็นจริงอาจทำให้เกิดความแตกต่างกันมาก แต่คนอาจไม่รู้สึกถึงความเหตุล้มล้างตัวเอง เช่น สังคมไทยที่มักก่อ

ตัวนิการจัดช่วงขั้นทางสังคม

ตัวนิการจัดช่วงขั้นทางสังคมวิทยามักนิยามไว้ในการจัดช่วงขั้นทางสังคมมีดังนี้ คือ

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น อ济พ การศึกษา รายได้
2. อิทธิพลต่อสาธารณะดูได้จากกิจกรรมที่คนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชุมชน
3. ความมีชื่อเสียง การได้รับการยอมรับและการยกย่องจากผู้อื่น
4. ครอบครัววงศ์วาน ซึ่งจะถูกกำหนดโดยเรื่องชาติ ศาสนา อันที่เกิด
5. แบบอย่างการดำเนินชีวิต ที่ดูได้จากที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของทรัพย์สินเงินทอง
6. ลักษณะ ชื่อเรื่องที่ทำ ทักษะ ความคิด การแสดงออก ความสนใจ

การเคลื่อนอ้ายทางสังคม (Social Mobility)

การเคลื่อนอ้ายทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนฐานะหรือตำแหน่งของบุคคลในสังคม โดยทิศทางการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทางสูงขึ้น ต่ำลง หรือเหมือนเดิมก็ได้ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

ประเภทแรก มีการเคลื่อนอ้ายทางสังคมในแนวนอน (horizontal mobility) เป็นการเปลี่ยนแปลงจากตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่งในระดับเดียวกัน เช่น พ่อค้า

ประเภทที่สอง การเคลื่อนอ้ายทางสังคมในแนวตั้ง (vertical mobility) เป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือต่ำลง บางครั้งเรียกว่าเป็นการเลื่อนขั้นทางสังคม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ การเลื่อนขั้นที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตคนเกี่ยวกับการทำงานหาเลี้ยงชีพ (career mobility) เช่น ถูกจ้างทำงานด้วยความพากเพื้อจนที่สุดกลายเป็นเจ้าของกิจการ อีกลักษณะหนึ่งเป็นการเลื่อนขั้นที่เกิดขึ้นระหว่างคนสองรุ่น (generational mobility) เช่น พ่อเมืองเป็นชาวนา แต่พยายามส่งให้ลูกได้เรียนสูง จนลูกได้รับอาชีพกราบมีหน้ามีตา ซึ่งเป็นการเลื่อนขั้นในรุ่นลูก เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้ว โดยรวมเกี่ยวกับแนวคิดโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ซึ่งเป็นการศึกษาการจัดระเบียบของสังคมนั้น ถือว่าเป็นเรื่องราวพื้นฐานสำคัญ ประการหนึ่ง สำหรับผู้ที่ศึกษาสังคมวิทยาจะต้องทำความเข้าใจ ในทุก ๆ สังคมจะต้องมีการ

จัดระเบียบบรรทัดฐาน เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของสماชิกแต่ติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกัน และกันให้คำเนินไปอย่างมีระเบียบ โดยผ่านกระบวนการขัคเกลากทางสังคมที่จะทำให้บุคคล ได้ทราบถึงบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคม นอกจากนั้นแล้ว การจัดระเบียบทางสังคมยังคลองคุณถึงการจัดระเบียบความแตกต่างสังคม ซึ่งประกอบด้วยเรื่องของสถานภาพและบทบาท รวมทั้งการจัดชั้นทางสังคม ทำให้บุคคลเข้าใจในสิทธิ หน้าที่และบทบาทของตนเมื่อต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เช่นเชิงพฤติกรรมความคาดหวังจากสังคมว่าควรจะเป็นเช่นไร เพื่อให้ความสัมพันธ์กับบุคคลดำเนินไปด้วยดี

จากความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดระเบียบของสังคมดังกล่าว สามารถน้ามาเป็นกรอบศึกษาเรื่องราวของศตรี ทั้งในแง่สถานภาพบทบาท ที่ไม่เท่าเทียมกับบุรุษในแต่ละสังคม จนเกิดเป็นความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคทางเพศ จนถูกมองเป็นประดิษฐ์แห่งการเกลื่อนไหว เรียกร้องในกลุ่มศตรี และนำไปสู่การศึกษาหาความเป็นมาและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องของบรรทัดฐาน ซึ่งมีความเป็นมาจากประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ซึ่งกล่าวได้ว่าบรรทัดฐานเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และบรรทัดฐานนี้เองที่นำมาริบายให้ถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายกับหญิง หรือความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่แสดงถึงอำนาจเหนือกว่าของชาย รวมทั้งบรรทัดฐานที่นำมายัง อย่างเลือกปฏิบัติชนกลาชเป็นสองมาตรฐาน หรือทวินมาตรฐาน (double standard) ระหว่างเพศ จะนั้น ความสนใจทางสังคมวิทยาจึงไม่อาจละเลยที่จะศึกษาประเด็นของศตรี ซึ่งเป็นสماชิกของสังคม การกล่าวถึงเรื่องของศตรีศึกษา จึงเป็นมุมมองที่เป็นไปได้ในหลากหลายมิติ ที่เป็นศั้น แต่สำหรับสังคมวิชาศาสตร์ เราจะเห็นถึงเน้นการวิเคราะห์ สถานภาพ บทบาท และปัญหาของศตรีภายนอก ให้ครอบคลุมของสังคมวิชาศาสตร์ ฉะนั้น ผู้ศึกษาควรได้ระหันกัน เมื่อต้นว่ามีความรู้ความเข้าใจ ลักษณะและสาระของสังคมวิชาศาสตร์ที่พอที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาเรื่องราวของศตรีหรือไม่อย่างไร

ในบทต่อไปจะได้นำเสนอความเป็นมาของ การศึกษาเกี่ยวกับศตรี และแนวคิดของศตรีศึกษา รวมทั้งการประมวลผลทฤษฎีศตรีนิยม (Feminist Theories) ที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้อย่างนั้นคงในแวดวงวิชาการจนนำไปสู่การค้นคว้า วิเคราะห์ ให้ແลัง สนับสนุนต่อแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ นั้น